

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
Педагогічний факультет
Кафедра дошкільної освіти**

З Б І Р Н И К НАУКОВИХ ПРАЦЬ

**за матеріалами
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
з нагоди відзначення 190 річниці Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова**

**«ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ: ВІД ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО
ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ
(ВІТЧИЗНЯНИЙ І СВІТОВИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ)»**

20 березня 2024 року

Київ 2024

Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження): Збірник наукових праць (за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції 20 березня 2024 року, м. Київ, Україна) / за заг. ред. Т. О. Олефіренка, Г. Г. Цветкової, Л. В. Барановської. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024. 632 с.

У збірнику вміщено наукові праці та матеріали, покладені в основу доповідей, повідомлень, аналітичних оглядів вчених, представників наукових шкіл України і зарубіжжя, здобувачів вищої освіти та наукових ступенів, педагогів-практиків та усіх інших зацікавлених у проблематиці, висвітленій під час роботи Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні освітні технології в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих (вітчизняний і світовий досвід упровадження)» 20 березня 2024 року, присвяченій **190 річниці Українського державного університету імені Михайла Драгоманова**.

Матеріали Збірника можуть бути корисними науково-педагогічним працівникам, здобувачам вищої освіти та наукових ступенів, які здійснюють дослідження в межах відповідних напрямів, педагогам-практикам закладів освіти та усім, хто цікавиться вітчизняним і світовим досвідом та інноваційними освітніми технологіями в системі неперервної освіти: від дошкільної освіти до освіти дорослих.

Редакційна колегія:

Олефіренко Тарас Олексійович, кандидат педагогічних наук, професор, декан Педагогічного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Цветкова Ганна Георгіївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (голова)

Барановська Лілія Володимирівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Шулігіна Раїса Андріївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Кузьменко Ірина Анатоліївна, асистент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Шеленко Галина Володимирівна, асистент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Матеріали подані в авторській редакції.

Автори статей несуть відповідальність за науковий та літературний зміст, достовірність викладених фактів, цитат, посилань на використані джерела та дотримання принципів академічної доброчесності. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії

© УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

©Кафедра дошкільної освіти, 2024

© Автори статей, 2024

здібностей, естетичного смаку, дрібної моторики, мовлення, емоційної сфери, соціальних навичок та кругозору у дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Вергунова В.С. Організація спільної діяльності викладачів та студентів у процесі підготовки мистецько-творчих проєктів. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки*. 2019. № 1. С. 103-108.
2. Демчик К. І. Художнє виховання старших дошкільників засобами живопису: формування ціннісного ставлення: монографія. Кам'янець-Подільський: Друк-Сервіс, 2017. 170 с.
3. Ковальова А.П., Шулигіна Р.А. Арт-проєкт як засіб формування ціннісного ставлення до природи дітей старшого дошкільного віку. *Освіта і наука – 2023*. 36. наукових праць. Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 250-252.
4. Максимов М. В., Мосіна В. Р. Арт-проєкт як механізм відображення соціокультурної діяльності. *Науково-методичний журнал «Концепт»*. 2014. Т. 20. С. 1001-1005.
5. Половіна О., Кондратець І. Артосвіта: навчально-методичний посібник. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2022. 556 с.
6. Половіна О. Освітня взаємодія по-новому: артпроєкти. *Музичний керівник*. 2021. №9. С. 11-16.
7. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція: Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2021 р. № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>(accessed on 01.03.2024).
8. Сотська Г., Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. Херсон: Видавництво «Стар», 2016. 52 с.
9. CambridgeDictionary. 2023. URL: <https://dictionary.cambridge.org/en/> (accessed on 01.03.2024).
10. Dewey J. *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. Oxford: Kindle Edition, 2012. 406 p.

УДК 373.2.035.6

Гроссу Катерина Сергіївна
здобувач другого (магістерського) ступеня
вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта»,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,

м. Київ, Україна

Ступак Оксана Юріївна,
доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

ДИТЯЧА ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті охарактеризована роль художньої літератури у патріотичному вихованні дітей дошкільного віку. У процесі виховання у дітей дошкільного віку використовують різноманітні педагогічні засоби, основним з яких обґрунтовано вважається художнє слово. Художня література супроводжує дитину у повсякденному житті як у спеціально організованих заняттях, і у різних сферах самостійної діяльності. До творів для дітей дошкільного віку входять обрядові пісні, примовки, казки та небилиці (народні та авторські). Встановлено, що різносторонні художні образи прислів'їв, казок, приказок, віршів, оповідань, билин дозволяють на матеріалі літературних творів розкривати ціннісні позиції та моральні мотиви вчинків героїв, формувати у дітей особистісні ідеали, емпатію, повагу тощо.

Ключові слова: патріотичне виховання, діти дошкільного віку, художня література.

Abstract. The article characterizes the role of artistic literature in the patriotic upbringing of preschool children. Various pedagogical means are used in the upbringing process of preschool children, with the primary emphasis justified on artistic language. Artistic literature accompanies the child in everyday life, both in specially organized activities and in various areas of independent activity. Works for preschool children include ritual songs, proverbs, fairy tales, and nonsense (folk and author's). It is established that diverse artistic images of proverbs, fairy tales, sayings, poems, stories, and epics allow the disclosure of value positions and moral motives of the heroes' actions, shaping personal ideals, empathy, respect, and more in children.

Keywords: patriotic upbringing, preschool children, artistic literature.

Сьогодні в умовах загострення повномасштабної війни Росії проти України однією з проблем сучасного українського суспільства є необхідність виховання почуття патріотизму, формування національно-культурної ідентичності з метою подолання духовної спустошеності та низького рівні

громадянської культури членів соціуму. До початку війни спостерігалось відчуження, втрата інтересу підростаючого покоління до української народної та національної культури, історії своєї країни та народу. Проте в умовах сьогодення проблема патріотичного виховання дітей дошкільного віку набуває нового значення.

Вітчизняні вчені розуміють патріотичне виховання як процес формування та розвитку соціально-значущих цінностей громадянськості та позитивної соціалізації (Н. Волкова, Н. Миськова, М. Чуприненко та ін.). Проблемі виховання патріотизму підростаючих поколінь особливу увагу приділяли видатні педагоги та громадські діячі (К. Ушинський, М. Чернишевський, М. Човрій, Н. Гагаріна, О. Карпенко та ін.), які наголошували на необхідності виховання свідомих громадян, здатних відстоювати інтереси держави і люблять свою батьківщину.

Ідея виховання патріотизму та громадянськості набула державного значення і відображається в Законах України «Про освіту» [6], «Про дошкільну освіту» [5], Концепції духовного розвитку в Україні, Державному стандарті дошкільної освіти (БКДО, 2021 р.) [1], освітніх програмах («Я у Світі»[8], «Українське дошкілля», «Дитина»[4]) та ін.

У процесі виховання у дітей дошкільного віку гордості за свою країну, любові до Батьківщини, її культури, історії, природи, людей, до свого рідного краю використовують різноманітні педагогічні засоби, основним з яких обґрунтовано вважається художнє слово. Художня література супроводжує дитину у повсякденному житті як у спеціально організованих заняттях, і у різних сферах самостійної діяльності.

Художня література – це вид мистецтва, в якому слово є основним засобом образного відображення життя; це одна з форм освоєння світу, що відображає багатство та різноманіття духовного життя людини. Письменники звертаються до універсальних категорій та цінностей буття: добро і зло, істина та краса, справедливість та совість, дружба та любов, дім та сім'я, свобода та відповідальність, що обумовлює можливість використання літературних текстів з метою виховання у дітей дошкільного віку різних моральних якостей, зокрема – патріотизму.

Ще К. Ушинський писав про те, що літературні твори мають величезний вплив на знання дітей про свою країну, на почуття дитини, на виховання повагу до праці, любові до природи та людини [7]. В. Сухомлинський у дітях бачив майбутнє країни та особливе значення надавав проблемі читання дитячої літератури, розглядав книгу як могутній засіб виховання патріотизму [3].

Вітчизняними педагогами глибоко вивчений та обґрунтований освітній та виховний потенціал художньої літератури у вирішенні завдань патріотичного виховання дітей дошкільного віку, але педагоги закладів дошкільної освіти (ЗДО) мають труднощі, пов'язані з відбором конкретних художніх творів, з визначенням алгоритмічної послідовності використання літератури у роботі з дітьми.

Сьогодні художні твори, рекомендовані авторами різних освітніх програм для роботи з дітьми дошкільного віку, досить об'ємні та різноманітні за формою та стилем. Найбільш доступним для сприйняття дітьми дошкільного віку є усна народна творчість, в якій відбивається історія народу та її духовне багатство. До старшого дошкільного віку діти знайомі з багатьма видами усної творчості: прислів'я, приказки, загадки, народні казки. Разом з тим, у цей віковий період особливого значення набувають лічилки, скоромовки, чарівні казки. Для знайомства з рідною культурою важливо не лише навчити дитину певній кількості приказок і промовок, але й приділити увагу тому, щоб вони використовувалися нею у відповідних моментах – у грі чи обрядах.

Найяскравішим і найулюбленішим жанром дітей залишається українська народна казка. Вона сповнена чудової вигадки, драматичних ситуацій, протистояння добра і зла, і не тільки розважає і радує дітей, а й закладає основи патріотизму. Прикладами таких казок є «Телесик», «Троє братів і песиголовець», «Іван-побиван» та багато інших.

Билини – древній жанр усної народної творчості, з яким дітей знайомлять у старшому дошкільному віці. Зміст билин дозволяє ефективно вирішувати завдання патріотичного виховання; героїчні сюжети захоплюють дітей та розбурхують їх уяву легендарністю героїв (Ілля Муромець, ВолхВсеславич, ЧурилоПолонкович, Котигорошко тощо), впевненістю, яскравою гіперболою. Однак, враховуючи цю специфіку билинних текстів, у роботі з дітьми дошкільного віку необхідно використовувати їхній спрощений, адаптований варіант.

До творів для дітей дошкільного віку входять обрядові пісні, примовки, казки та небилиці (народні та авторські). До небувальщини і нісенітниць діти виявляють особливий інтерес, оскільки в них вже є чіткі реалістичні уявлення про навколишній світ, а в небилицях-перевертнях розвиваються події, абсолютно неймовірні з погляду здорового глузду, норм і правил, що існують у суспільстві, що є суцільною логічною помилкою. Дітям подобається оперувати невловимими сутностями, образами та поняттями, подумки переставляючи їх і відчуваючи себе значущими та компетентними.

Розповіді як літературний жанр також мають свої характерні особливості, що дозволяють використовувати їх при вирішенні завдань патріотичного виховання. Твори А. Камінчука, М. Познанської, М. Дейко, В. Сухомлинського представляють яскраві замальовки із життя натуральної природи та її мешканців. Персонажі цих оповідань природні, які переживання, описані авторами, близькі і зрозумілі дитячому сприйняттю. В оповіданнях описується краса рідної природи в її постійній зміні, буденне життя живих істот з їхніми повсякденними турботами та турботами.

Знайомство дітей дошкільного віку з поетичною мовою при сприйнятті літературного твору про природу спрямовує їх помічати прекрасне і висловлювати думку не пласкими, шаблонними фразами, а шукати точне визначення, що підкреслює їх відчуття та враження від краси природи: діти

охоче вчать вірші, використовують метафори та метафори передачі особливо яскравих почуттів.

Розповіді про країну та рідне місто вважаються окремим видом спеціальної дитячої літератури, які рекомендуються для вирішення завдань патріотичного виховання дошкільників. Використовуючи в своїй роботі дані твори, педагог має можливість знайомити дітей дошкільного віку з побутом, традиціями наших предків, окремими історичними моментами, які вплинули на розвиток та становлення рідної країни та міста. Прикладами таких збірників є «Світанковий мій краю», «Про нашу Україну» та ін. Зазвичай, такі книжки яскраво проілюстровані, містять потрібний для дитячого сприйняття матеріал, викладений як захоплюючих оповідань.

Таким чином, робота з дітьми у вигляді використання дитячої художньої літератури як засобу патріотичного виховання відбувається під час створення педагогом умов і підборі конкретних методів, вкладених у формування патріотичних уявлень, а згодом – громадянської позиції.

Виховний потенціал художньої літератури великий, оскільки ідеали української літератури, художні образи, втілені в літературних героях і які розкривають моральну позицію письменників та народу, відіграють важливу роль у формуванні патріотичних почуттів як стрижня, що визначає ставлення людини до людей і себе.

Отже, встановлено, що різносторонні художні образи прислів'їв, казок, приказок, віршів, оповідань, білин дозволяють на матеріалі літературних творів розкривати ціннісні позиції та моральні мотиви вчинків героїв, формувати у дітей особистісні ідеали, емпатію, повагу; збагачувати досвід їхніх моральних відносин; формувати дієву любов до добра і справедливості, стимулювати прояв гордості за свою країну.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Під наук. керівн. д-ра психол. наук, проф., чл.-кор. НАПН України Піроженко Т.О.; авт. кол.: Байєр О.М., Безсонова О.К., Брежнева О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П., Косенчук О.Г., Корнеєва О.Л., Лисенко Г.М., Левінець Н.В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С.І., Піроженко Т.О., Половіна О.А., Рейпольська О.Д., Шевчук А.С. К.: Видавництво, 2021. 37 с.

2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль «Мандрівець», 2017. 256 с.

3. Богуш А. М. Патріотичний вектор образу «Батьківщина» в педагогічній спадщині Василя Сухомлинського. *Рідна школа*. 2017. № 1–2. С.27–30.

4. Дитина: освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Г. В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білокаленко та ін.; наук. кер. В. О. Огнев'юк. Київ, 2016. 304 с.

5. Закон України «Про дошкільну освіту».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>.

6. Закон України «Про освіту»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

7. Чепіль М. Етнічний патріотизм у педагогічній спадщині К. Ушинського. *Людинознавчі студії. Педагогіка*. 2014. Вип. 29(1). С. 213-221

8. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років. Київ: ТОВ «МЦФЕР- Україна», 2019. 488 с.

9.

УДК 372.36

Міхєєва Анастасія Олександрівна,
здобувачка другого (магістерського) ступеня вищої освіти
спеціальність 012 Дошкільна освіта
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна

Науковий керівник: **Цветкова Ганна Георгіївна**,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри дошкільної освіти
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна

LEGO-ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** Стаття присвячена сучасній інноваційній освітній LEGO-технології, або технології LEGO-конструювання, як одного з універсальних та доступних засобів для розвитку інтелектуальних здібностей дітей старшого дошкільного віку. На основі аналізу різних підходів учених сформульовано визначення поняттю «LEGO-технологія». Схарактеризовано особливості застосування конструкторів LEGO в роботі з дітьми старшого дошкільного віку та визначено педагогічний потенціал ігор з цеглинками LEGO та LEGO-конструювання в інтелектуальному розвитку дітей старшого дошкільного віку.*

***Ключові слова:** освітня технологія, інтелектуальний розвиток, LEGO-технологія, LEGO-конструювання, дитина старшого дошкільного віку.*

***Abstract.** The article is devoted to modern innovative educational LEGO technology, or LEGO construction technology, as one of the universal and accessible tools for the development of intellectual abilities of older preschool children. Based on the analysis of various approaches of scientists, a definition of the term "LEGO-*